

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ МАЙНОВОГО СТАНУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Полтавський державний аграрний університет

Анотація. У статті досліджено побудову скороченого аналітичного балансу, визначено позитивні характеристики майнового стану малого підприємства за інформацією активу і пасиву.

Ключові слова: майнових стан, скорочений аналітичний баланс, горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз.

FEATURES OF EVALUATION OF THE PROPERTY STATE OF SMALL ENTERPRISES

Abstract. The construction of brief analytical balance is investigational in the article, positive descriptions of the property state of small enterprise are certain on information of asset and passive voice.

Keywords: property the state, brief analytical balance, horizontal analysis, vertical analysis.

Важливим напрямом загального оцінювання фінансового стану малих підприємств є аналіз їх майнового стану за інформацією балансу (форма № 1-м Фінансової звітності малого підприємства). Майновий стан – це одна з характеристик фінансового стану підприємства, за допомогою якої оцінюється склад, розміщення, структура та динаміка активів (майна) і пасивів (власного капіталу та зобов'язань). Форма і склад статей балансу малого підприємства визначаються НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [1].

Найбільш розповсюджена методика дослідження майнового стану підприємства передбачає побудову скороченого аналітичного балансу, який утворюється з вихідного балансу шляхом об'єднання в окремі групи однорідних за складом та економічним змістом статей і доповнення його розрахунковими показниками структури і динаміки майна та джерел формування капіталу [2, с. 50].

Враховуючи структурну побудову активу і пасиву форми № 1-м «Баланс», у табл. 1 і 2 наведений варіант активу і пасиву скороченого аналітичного балансу малого підприємства. Залежно від змісту інформації вихідного балансу актив і пасив скороченого аналітичного балансу можуть бути розширені за рахунок включення додаткових видів майна (джерел формування капіталу), що є важливими для функціонування конкретного підприємства. З іншого боку, може бути й скорочення кількості показників табл. 1 і 2.

Таблиця 1

Актив скороченого аналітичного балансу малого підприємства

№ з/п	Вид активів (майна)	Порядок розрахунку за даними форми № 1-м (рядки)
	Майно – всього	1300
1.	Необоротні активи	1095
1.1	Основні засоби	1010
1.2	... (можуть наводитись інші види необоротних активів)	...
2.	Оборотні активи	1195
2.1	Запаси	1100
2.1.1	Готова продукція	1103
2.2	Поточні біологічні активи	1110
2.3	Поточна дебіторська заборгованість	1125+1135+1155
2.4	Гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	1160+1165
2.5	Витрати майбутніх періодів	1170
2.6	Інші оборотні активи	1190
3.	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200

Пасив скороченого аналітичного балансу малого підприємства

№ з/п	Вид пасивів (джерел формування капіталу)	Порядок розрахунку за даними форми № 1-м (рядки)
	Джерела формування капіталу – всього	1900
1.	Власний капітал	1495
1.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	1400
1.2	... (можуть наводитись інші види власного капіталу)	...
2.	Зобов'язання і забезпечення	1595+1695+1700
2.1	Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595
2.2	Поточні зобов'язання	1695
2.2.1	Короткострокові кредити банків	1600
2.2.2	Поточна кредиторська заборгованість	1610+1615+1620+1625+1630
2.2.3	Інші поточні зобов'язання	1690
2.3	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700

Інформація скороченого аналітичного балансу досліджується з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу. Горизонтальний (часовий) аналіз передбачає розрахунок абсолютних та відносних змін величин видів активів і пасивів у динаміці. Показниками горизонтального аналізу скороченого аналітичного балансу є: величини майна (джерел формування капіталу) та їх видів станом на кінець базового і звітного періодів; абсолютні зміни видів активів (пасивів) (у тисячах гривень); відносні зміни видів активів (пасивів) (у відсотках або разях).

Вертикальний (структурний) аналіз передбачає дослідження структури активу і пасиву балансу, тобто частки окремих видів майна і джерел формування капіталу у валюті балансу та підсумку його розділів. Показниками вертикального аналізу скороченого аналітичного балансу є: частка окремих видів майна (джерел формування капіталу) у валюті балансу та підсумку його розділів станом на кінець базового і звітного періодів; зміни частки (у відсоткових пунктах).

Під час оцінювання майнового стану підприємства прийоми горизонтального і вертикального аналізу скороченого аналітичного балансу тісно поєднуються та взаємодоповнюють один одного.

Оцінювання складу, структури та динаміки майна (активів) та джерел формування капіталу (пасивів) передбачає формулювання комплексних висновків, у яких зазначаються позитивні та негативні ознаки і тенденції у майновому стані підприємства [2, с. 52].

До основних позитивних характеристик майнового стану малого підприємства з погляду інформації активу балансу належать такі.

1. Збільшення загальної вартісної оцінки активів, що свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства, зростання можливостей для забезпечення розширеного відтворення. Під час оцінювання динаміки майна потрібно додатково взяти до уваги:

а) за рахунок яких видів активів («позитивних» чи «негативних» статей) відбувалося зростання майна. Якщо приріст майна пов'язаний зі зростанням таких його видів, як основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові та поточні фінансові інвестиції, запаси, довгострокові та поточні біологічні активи, гроші та їх еквіваленти, то це оцінюється позитивно. Якщо ж приріст майна відбувався переважно унаслідок зростання «негативних» статей (наприклад, поточної (за видами) дебіторської заборгованості), така динаміка буде оцінюватися негативно;

б) інфляційний фактор. Якщо темп приросту майна перевищує макроекономічний показник рівня інфляції за відповідний період, то це означає зростання не тільки номінальної (балансової), а й реальної вартісної оцінки активів.

2. За інформацією розділу I активу «Необоротні активи»:

- збільшення нематеріальних активів та довгострокових фінансових інвестицій, підвищення їх частки у майні та необоротних активах, що вказує на інноваційну та фінансово-інвестиційну стратегію розвитку підприємства;

- збільшення основних засобів, підвищення їх частки у майні та необоротних активах, що є

ознакою створення матеріальних передумов для розширення основної діяльності підприємства;

- зниження коефіцієнта зносу (відповідно підвищення коефіцієнта придатності) основних засобів, що свідчить про поліпшення їх функціонального стану.

3. За інформацією розділу II активу «Оборотні активи»:

- збільшення запасів і поточних біологічних активів, але це повинно супроводжуватися випереджальним зростанням результативних показників діяльності підприємства (вартості виробленої продукції, чистого доходу, фінансових результатів);

- зменшення у динаміці сум поточної дебіторської заборгованості за видами та в цілому, зниження її частки у майні та оборотних активах, що свідчить про поліпшення стану розрахункових відносин. У цьому зв'язку слід зазначити, що зростання дебіторської заборгованості не завжди оцінюється суто негативно. Якщо підприємство розширює свою діяльність, збільшує чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), це може супроводжуватися зростанням кількості контрагентів, а значить і сум дебіторської заборгованості. Головне, щоб темп приросту дебіторської заборгованості не перевищував темпи приросту оборотних активів і майна в цілому;

- збільшення грошей та їх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій як високоліквідних оборотних активів, зростання їх частки у майні та оборотних активах, що свідчить про створення передумов для кращої оцінки ліквідності балансу та підвищення рівня платоспроможності підприємства. Разом із тим залишки грошових коштів мають бути оптимальними, адже гроші повинні швидко вкладатися у господарську діяльність для отримання прибутку.

До основних позитивних характеристик майнового стану малого підприємства з погляду інформації пасиву балансу слід віднести такі.

1. Збільшення величини власного капіталу, зростання його частки в джерелах формування капіталу, що вказує на підвищення рівня фінансової стійкості підприємства.

2. Відсутність сум або їх скорочення за «негативними» статтями розділу I пасиву: непокритий збиток (рядок 1420), неоплачений капітал (рядок 1425), наявність яких впливає на зменшення загальної величини власного капіталу.

3. Скорочення у динаміці сум поточної кредиторської заборгованості за видами та в цілому, зниження її частки у джерелах формування капіталу та поточних зобов'язаннях, що свідчить про поліпшення стану платіжних відносин. Якщо ж поточна кредиторська заборгованість збільшується, то темп її приросту повинен бути меншим від темпу приросту оборотних активів (особливо високоліквідних активів), що матиме позитивний вплив на рівень платоспроможності підприємства.

4. Приблизна рівновага між сумами і динамікою (темпами приросту) поточної кредиторської заборгованості та поточної дебіторської заборгованості, що є ознакою ефективних розрахунково-платіжних відносин підприємства.

Протилежні до наведених ознак і тенденцій вважатимуться негативними в оцінюванні майнового стану малого підприємства за інформацією балансу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України № 39 від 25 лютого 2000 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 24.01.2022).

2. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : Видавництво ПП «Астрія», 2020. 434 с.

Тютюнник Юрій Михайлович – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень, Полтавський державний аграрний університет, Полтава, e-mail: tiutiunnyk.yurii@ukr.net

Тютюнник Світлана Василівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю, Полтавський державний аграрний університет, Полтава, e-mail: tyutyunnik.sveta@ukr.net

Tiutiunnyk Yurii M. – candidate of economics, Associate Professor, Professor of the Department of Economic theory and economic research, Poltava State Agrarian University, Poltava, e-mail: tiutiunnyk.yurii@ukr.net

Tiutiunnyk Svitlana V. – candidate of economics, Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and economic control, Poltava State Agrarian University, Poltava, e-mail: tyutyunnik.sveta@ukr.net